BIBLJOTEKA PRASOWA POLSKA
Nr. 6

STANISŁAW JARKOWSKI

NAJSTARSZE POKOLENIE PRASOWE W ROKU 200-LECIA PRASY W POLSCE

WARSZAWA
TOWARZYSTWO WYŻSZEJ SZKOŁY DZIENNIKARSKIEJ
1930

BIBLJOTEKA PRASOWA POLSKA
Nr. 6

STANISŁAW JARKOWSKI

NAJSTARSZE POKOLENIE PRASOWE W ROKU 200-LECIA PRASY W POLSCE

SZKIC BIBLJOGRAFICZNO-STATYSTYCZNY

WARSZAWA
TOWARZYSTWO WYŻSZEJ SZKOŁY DZIENNIKARSKIEJ
1930

Czcionkami Sp. Akc. Drukarnia Polska w Poznaniu, św. Marcin 70.

Najstarsze współczesne polskie pokolenie prasowe — to nieliczne grono senjoratu prasy polskiej, poczynając od najsędziwszych jej wydawnictw, mających ponad jeden wiek żywota, a kończąc na tych wydawnictwach, które przetrwały przynajmniej jedno ćwierćwiecze i nie legły, jak całe mnóstwo gazet i czasopism starszych i młodszych, na wielkiem cmentarzysku prasowem minionego nie tylko dwóchsetlecia, ale i poprzedzającego je nieomal stuletniego okresu czasu.

Nie sposób w ramach szkicu informacyjnego kreślić dzieje każdego ze starszych lub młodszych senjorów prasowych doby bieżącej. Mimo stosunkowo nawet niewielkiej ich liczby w porównaniu nie tylko z liczebnością wogóle całej prasy w Polsce od najwcześniejszej doby jej zarania, ale już nawet ze współczesnym stanem jej posiadania*), — podanie choćby najważniejszych o każdem z tych wydawnictw wiadomości byłoby wykroczeniem poza zakreślone ramy szkicu bibliograficznego. Dlatego też

*) Por. „Liczebność prasy w Polsce w różnych okresach jej rozwoju". — Zestawienie statystyczne w katalogu pokazu polskiego na Międzynarodowej Wystawie Prasy w Kolonji w r. 1928. Str. 20.

ograniczyć się wypada tylko na notowaniu wykazowem najlapidarniejszem: daty założenia (roku), tytułu i miejsca istnienia wydawnictw, oraz jedynie w razie najkonieczniejszej potrzeby na dodaniu kilku słów wyjaśniających bądź charakter wydawnictwa, bądź też inne najniezbędniejsze okoliczności, wydawnictwa danego lub innych z niem związanych dotyczące.

* * *

Na czele senjoratu współczesnej prasy polskiej umieścić należy choćby ze względu na kolejność chronologiczną wydawnictwo, które rodowód swego tytułu wyprowadza jeszcze z czasów przedrozbiorowej Rzeczypospolitej, a mianowicie od r. 1774. Wówczas to powstała „Gazeta Warszawska“, zwana nawet „prababką gazet polskich“ już wtedy, gdy pierwsze swe kroki stawiać zaczęły inne wydawnictwa „informacji powszechnej“, a przedewszystkiem pozostałe z ich grona, bezsprzecznie już najstarsze w obecnej dobie w Polsce, pisma codzienne: „Gazeta Lwowska“, ukazująca się od r. 1811, oraz „Kurjer Warszawski“, istniejący bez przerw i zmian zasadniczych od r. 1821.

Posiada więc współczesna prasa polska zaledwie 3 wydawnictwa, których żywoty sięgają poza jedno stulecie, a które pozostały przy życiu z pośród ogólnej liczby około 300 prób wydawniczych, czynionych w ciągu pierwszych prawie całych siedmiu ćwierćwieczy (ok. 170 lat) jej istnienia (1661—1830).

Bynajmniej nie liczniejszą jest we współczesnej prasie Polski grupa wydawnictw, datujących swe narodziny w następnym 20-letnim (1830—49) odcinku czasu. Z ogólnej liczby około 375 wydawnictw w tem dwudziesiątku lat założonych pozostały dotychczas przy życiu, poza kilkoma t. zw. „Orędownikami Powiatowemi“ w Zachodniej Polsce, których jednak nie można uważać za czasopisma w całkowitem i właściwem znaczeniu tego wyrazu, oraz jedną

napoły tylko czasopiśmienniczą, napoły zaś mającą charakter wydawnictwa stałego ciągłego, publikacją naukową pod postacią założonego w r. 1837 w Warszawie „Pamiętnika Warszawskiego Towarzystwa Lekarskiego“, a nadto poza rozpoczętą r. 1840 we Lwowie raczej biuletynową niż czasopiśmienniczą polsko-łacińską „Kurendą Kurji Metropolitalnej“ (obrz. łac.), — tylko dwie, w r. 1848 dopiero datujące swe narodziny, prawdziwe kuźnice prasowe: gazeta „Czas“ — w Krakowie i półgazeta — „Gwiazdka Cieszyńska“, przez dwa pierwsze lata swego istnienia jako „Tygodnik Cieszyński“ wydawana.

Pomijamy tutaj, jako obce duchem i językiem, w zagłębiu przemysłowem ziemi piastowej — Górnego Śląska — w tym samym czasie (1848 r.) założone i po dziś dzień wychodzące wydawnictwo niemieckiej „Kattowitzer Zeitung“, jak również inne, nieco nawet wcześniej oraz później w innych ośrodkach życia publicznego na ziemiach zachodnich polskich przez elementy napływowe zapoczątkowywane (np. w r. 1861 w Poznaniu „Posener Tageblatt“) i dotychczas jeszcze gdzieniegdzie pozostałe organy prasy niemieckiej.

Z następnego 10-lecia (1849—1859) przetrwało do chwili obecnej też zaledwie kilka wydawnictw z ogólnej liczby około 250 powstałych wówczas placówek prasowych przeważnie kilka „Orędowników“ (gazet powiatowych urzędowych po niemiecku zasadniczo publikowanych, a obecnie już częściowo lub całkowicie spolszczonych) w Wielkopolsce, na Pomorzu i na Śląsku. Tych jednak nie będziemy wymieniali tutaj dla wyłuszczonych już powodów przy wzmiance o podobnych publikacjach z okresu poprzedniego. Dopiero z roku 1859 — są dwa prasowe wydawnictwa: jedno w Poznaniu — „Dziennik Poznański“, a drugie w Warszawie — „Tygodnik Illustrowany“, oraz z r. 1861 — jedno: „Gazeta Rolnicza“ — w Warszawie.

O wiele liczniejszą jest grupa, a raczej cały już zastęp przeszło 120 istniejących obecnie wydawnictw nie tylko w Warszawie, Lwowie i Poznaniu oraz Krakowie, ale i w innych miastach na ziemiach polskich, a nadto wśród prasy polskiego wychodźtwa na obczyźnie z czasu między r. 1863 a r. 1904.

Rejestr tego młodszego już wiekiem senjoratu prasy polskiej otwierają dwa tygodniki, które mogą wylegitymować się metrykami urodzenia, datującemi się z r. 1863, — oba w Warszawie wydawane. Są to: „Przegląd Katolicki", ukazujący się z przerwami przed r. 1875 i między r. 1915 a r. 1924, oraz „Zwiastun Ewangeliczny", organ religijno-społeczny gminy ewangelicko-augsburskiej.

Po nich dopiero powstały inne istniejące do dziś dnia wydawnictwa prasowe, poczynając od r. 1865 w WARSZAWIE, a mianowicie:

od r. 1865 — tygodnik dla kobiet „Bluszcz" (z przerwą w czasie wojny) oraz założony w tym samym prawie czasie na Śląsku, następnie zaś przechodzący różne metamorfozy, a obecnie w Warszawie wydawany, tygodnik ludowy p. t. „Wieniec-Pszczółka",

od r. 1866 — tygodnik ludowy „Zorza",

od r. 1867 — tygodnik „Przegląd Techniczny" (przed r. 1874 — przerwa dłuższa, od r. 1874 po ustaleniu się wydawnictwa — bez przerwy),

od r. 1868 — tygodnik humorystyczno-satyryczny „Mucha",

od r. 1873 — „Wiadomości Archeologiczne" i tygodniowa „Gazeta Sądowa Warszawska", organ Tow. Popierania wiedzy prawniczej,

od r. 1874 — miesięcznik „Wiadomości Farmaceutyczne",

od r. 1876 — miesięcznik „Przewodnik Bibljograficzny", założony przez zasłużonego na polu czasopiśmiennictwa bibljograficznego Władysława Wisłockiego w Krakowie i tam dzięki jego zabiegom i staraniom wydawany do r. 1913, poczem przeniesiony do Warszawy,

gdzie wychodził w r. 1914 sumptem księgarni Gebethnera i Wolffa, następnie zaś po przerwie kilkoletniej (wojna) wznowiony we Lwowie i tam do r. 1928 prowadzony, wreszcie w r. 1929 przeniesiony do Warszawy,

od r. 1877 — „Kurjer Poranny",

od r. 1881 — „Gazeta Świąteczna", tygodnik oświatowy dla ludu przez Promyka (Prószyńskiego) założony, oraz miesięcznik „Przyjaciel Zwierząt",

od r. 1882 — miesięcznik „Przegląd Pedagogiczny" i popularny przyrodniczy „Wszechświat" (z przerwą od czasu wybuchu wojny do r. 1928),

od r. 1883 — miesięcznik „Przewodnik gimnastyczny Sokół",

od r. 1893 — czasopismo „Gazeta Cukrownicza",

od r. 1894 — wydawnictwo „Robotnik" (jako pismo konspiracyjne do r. 1918, w którym w d. 10. XI. przeistoczyło się w jawną publikację dziennikową),

od r. 1894/5 — stała publikacja naukowa „Wiadomości Matematyczne",

od r. 1895 — tygodniowa „Gazeta Przemysłowo-Rzemieślnicza" (z przerwami),

od r. 1897 — kwartalnik „Przegląd Filozoficzny",

od r. 1898 — dziennik „Kurjer Polski" (z przerwami i zmianami tytułów oraz wydawców od r. 1914),

od r. 1901 — kwartalnik „Ekonomista",

od r. 1904 — miesięcznik „Fotograf Warszawski".

Po Warszawie z kolei starszeństwa najstarszych wydawnictw, istniejących obecnie z pośród tych, jakie powstały w czterdziestoleciu 1863—1904, idzie LWÓW, gdzie wychodzą:

od r. 1864 — tygodnik „Rolnik",

od r. 1871 — „Czasopismo Aptekarskie",

od r. 1873 — „Przegląd Prawa i Administracji",

od r. 1876 — kwartalnik „Kosmos",

od r. 1878 — miesięcznik „Bartnik Postępowy",

od r. 1883 — „Czasopismo Techniczne" i miesięcznik „Sylwan", sprawom leśnictwa poświęcony,

od r. 1886 — czasopismo pedagogiczne „Muzeum",

od r. 1887 — „Kwartalnik Historyczny" oraz miesięcznik „Przewodnik Pożarniczy",

od r. 1888 — miesięcznik „Przegląd Weterynaryjny“,

od r. 1891 — miesięcznik religijny „Dzwonek 3-go Zakonu“,

od r. 1893 — czasopismo naukowe, redagowane po łacinie i po francusku, p. t. „Eos“, oraz tygodniowa „Gazeta Kościelna“,

od r. 1895 — czasopisma: kwartalnik etnograficzny „Lud“, oraz organ Stowarzyszenia Drukarzy „Ognisko“,

od r. 1896 — gazeta „Słowo Polskie“,

od r. 1898 — czasopismo religijne „Róża Duchowna“,

od r. 1901 — gazeta „Wiek Nowy“.

od r. 1901/2 — „Pamiętnik Literacki“, oraz

od r. 1904 — „Czasopismo (dla) Spółek Rolniczych“.

Następne miejsce w tym rejestrze przypada z kolei na PELPLIN, gdzie już od r. 1868/9 wychodzi gazeta „Pielgrzym“, najstarsza wśród istniejących obecnie gazet polskich na Pomorzu, oraz na MIKOŁÓW, gdzie również od r. 1869 ukazuje się miejscowa gazeta — „Gazeta Mikołowska“.

W POZNANIU, poza wspomnianym już poprzednio, a datującym swe początki w latach 1858/9, „Dziennikiem Poznańskim“, dziekanem jakby senjoratu prasy wielkopolskiej, — najstarsze z obecnie istniejących wydawnictw prasowych powstały:

w r. 1870 — „Orędownik Wielkopolski“, łączący w sobie dwa nieistniejące już wydawnictwa: „Gazetę Narodową“, założoną jeszcze w r. 1861, i „Głos Polski“, rozpoczęty w r. 1881,

w r. 1876 — miesięcznik „Przegląd Leśniczy“,

w r. 1877 — gazeta „Goniec Wielkopolski“,

w r. 1885 — „Miesięcznik Kościelny“,

w r. 1889 — „Nowiny Lekarskie“ i „Poradnik Gospodarski“,

w r. 1890 — gazeta „Postęp“, obecnie p. n. „Nowego Kurjera“ wydawana,

w r. 1894 — „Poradnik Spółdzielni“,

w r. 1895 — tygodniki: „Przewodnik Katolicki“ oraz organ związków robotniczych katolickich „Robotnik“,

w r. 1898 — czasopismo „S o k ó ł“, a

w r. 1904 — „K u r j e r P o z n a ń s k i“.

Bez tradycji dawniejszych własnej prasy, dopiero od r. 1870 posiada własny organ prasowy, istniejący dotychczas, miasto K I E L C E. Organem tym jest „G a z e t a K i e l e c k a“, najstarsza z gazet prowincjonalnych województw centralnych.

W K R A K O W I E, kolebce prasy polskiej, w której ongiś w stuleciach XVI i XVII rodziły się i „Awizy“ i „Relacje“, poprzedzające zjawienie się w r. 1661 „Merkurjusza Polskiego“ Gorczynowego, regularnie już z pod tłoczni drukarskiej wychodzącego, a później „w dniach wiosny ludów“ zjawiały się inne już „kroniki dnia codziennego“, a wśród nich i sędziwy dziś „C z a s“, superjor jakby współczesnej prasy miejscowej, — najstarsze z pośród organów tej prasy powstawać zaczęły dopiero od r. 1873, a mianowicie:

w r. 1873 — miesięczny „P o s ł a n i e c S e r c a J e z u s o w e g o“, oraz biuletynowe „S p r a w o z d a n i a z c z y n n o ś c i p o s i e d z e ń P o l s k i e j A k a d e m j i U m i e j ę t n o ś c i“,

w r. 1882 — „M i s j e K a t o l i c k i e“,

w r. 1883 — czasopismo miesięczne „P r z e g l ą d P o w s z e c h n y“,

w r. 1887 — wydawnictwo rolnicze „T y g o d n i k R o l n i c z y“, pochłonięte następnie przed dziesiątkiem lat przez tygodniowy „P r z e w o d n i k K ó ł e k R o l n i c z y c h“, który przed niedawnym czasem w połączeniu z czasopismem „W z o r o w a Z a g r o d a“, zaczął wychodzić pod podwójnym tytułem: „W z o r o w a Z a g r o d a“ — P r z e w o d n i k K ó ł e k R o l n i c z y c h“,

w r. 1888 — czasopismo dla dzieci p. t. „M a ł y Ś w i a t e k“,

w r. 1889 — tygodnik „P r z y j a c i e l L u d u“, oraz miesięcznik „W i a d o m o ś c i N u m i z m a t y c z n e“,

w r. 1892 — gazeta „N a p r z ó d“,

w r. 1894 — gazeta „G ł o s N a r o d u“,

w r. 1896 — dwutygodnik „B o c i a n“,

w r. 1898 — miesięcznik „Ogrodnictwo“,

w r. 1900 — miesięcznik „A r c h i t e k t“ i „C z a s o p i s m o P r a w n i c z e i E k o n o m i c z n e“ oraz publikacja miesięczna p. t. „G ł o s y K a t o l i c k i e“,

w r. 1901 — miesięczniki: „Poradnik Językowy“ i „Sodalis Marianus“,

w r. 1903 — tygodnik „Nowości Ilustrowane“, oraz miesięcznik „Przewodnik Oświatowy“, wreszcie

w r. 1904 — tygodnik „Prawo Ludu“.

W CIESZYNIE zpośród zjawiających się po założeniu w r. 1848 „Tygodnika Cieszyńskiego“, przemianowanego następnie w r. 1850 na „Gwiazdkę Cieszyńską“, pozostałe obecnie przy życiu wydawnictwa prasowe zaczęły wychodzić jak następuje:

w r. 1876 — czasopismo „Nowy Czas“,
w r. 1892 — „Miesięcznik Pedagogiczny“,
w r. 1896 — „Gazeta Cieszyńska“, oraz
w r. 1897 — „Głos Ludu Śląskiego“.

W KATOWICACH rejestr współczesnej prasy polskiej rozpocząć może się r. 1879, w którym zaczął ukazywać się co miesiąc polski „Rolnik Śląski“, wówczas, gdy inne z pośród najstarszych organów prasy tamtejszej zaczęły wychodzić:

w r. 1890 — „Wiadomości Misyjne“,
w r. 1895 — „Gazeta Robotnicza“,
w r. 1901 — „Górnoślązak“,
w r. 1903 — „Pasieka“, oraz
w r. 1904 — „Głos Górnika“,

a w pobliskiej KRÓLEWSKIEJ HUCIE czasopismo „Wzajemna Pomoc“, założone niemal w przededniu odezwania się „Głosu Górnika“.

Dopiero od r. 1886 posiada STANISŁAWÓW własne do dziś dnia istniejące pismo — „Kurjer Stanisławowski“, który, ukazując się co tydzień, przetrwał na stanowisku i przeżył szereg innych zapoczątkowywanych tam wydawnictw prasowych. Od r. 1890 wychodzi w KOŁOMYJI miejscowa „Gazeta Kołomyjska“.

Założony w r. 1891 w Berlinie przez osiadłego tam wówczas lekarza-przyrodnika, dr. A. Czarnowskiego, miesięcznik wegeterjański „Przewodnik Zdrowia“, wychodzi obecnie, po przeniesieniu się wydawcy po wojnie do kraju, w ZAKOPANEM.

Od r. 1892 trwa na zajętej przez siebie placówce w INOWROCŁAWIU, zwanym naówczas „Hohensalza", „Dziennik Kujawski", przeciwstawiając się istniejącemu tam od r. 1873 niemieckiemu wydawnictwu p. n. „Kujawischer Bote".

Od r. 1893 istnieje w KALISZU „Gazeta Kaliska" — najstarsza z pośród istniejących tam obecnie kilku pism lokalnych oraz dostarczanych codziennie ze stolicy specjalnych „wydań kaliskich" dwóch dzienników masowych.

Również od r. 1893 ukazuje się w CHYROWIE co kwartał lub co dwa miesiące „Przegląd Chyrowski".

Rok 1895 jest datą założenia wychodzących dotychczas dwóch gazet: jednej w GNIEŹNIE — „Gazety Gnieźnieńskiej" — „Lech", a drugiej w KOŚCIANIE — „Gazety Polskiej".

Od r. 1900 wychodzą:

w PRZEMYŚLU dwa wydawnictwa: miesięczna „Kronika Dyecezji Przemyskiej" i tygodniowy „Nowy Głos Przemyski",

a w ŁODZI codzienny „Kurjer Łódzki".

W r. 1903 powstało w DĄBROWIE GÓRNICZEJ wydawane dotychczas w bardzo ograniczonej liczbie egzemplarzy przez Radę Zjazdów Przemysłowców Górniczych czasopismo p. t. „Przegląd Górniczo-Hutniczy".

Wreszcie w r. 1904 powstały najmłodsze z senjoratu prasy prowincjonalnej, ćwierćwiecza swego istnienia w roku jubileuszu 200-lecia prasy polskiej obchodzić mogące, wydawnictwa „Ziemia Lubelska", „Tygodnik Jarosławski" i „Głos Polski" w Tarnopolu.

* * *

Najstarsze z pośród polskich wydawnictw prasowych, istniejących obecnie poza granicami Rzplitej Polskiej, datuje swe narodziny w r. 1868. Jest to wydawnictwo „Katolika" w Bytomiu na pograniczu obu obecnych części Górnego Śląska.

Drugiem w tym zagranicznym rejestrze polskiego senjoratu prasowego jest najstarsze z pośród istniejących obecnie w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej organów prasy polskiej wydawnictwo czasopisma „Zgoda“ w Chicago, założone w r. 1882. Również w Chicago mieści się siedziba „Telegrafu“, jako trzeciej w kolejności lat istnienia współczesnej placówki prasowej polskiej na obczyźnie. Gazeta ta datuje swe narodziny w r. 1886. O rok później (w r. 1887) powstało w Toledo trwające dotychczas „Ameryka-Echo“. W tym samym roku powstała trwająca w nader cieżkich warunkach na zajętym posterunku obronnym polskości na północno-zachodnich przygraniczach Rzplitej Polskiej w Olsztynie „Gazeta Olsztyńska“.

Następne miejsce wśród senjoratu prasy polskiej zagranicą zajmuje „Kurjer Polski“ w Milwaukee w stanie Illinois. Wydawnictwo to jest czynne od r. 1888. Po niem w porządku chronologicznym wieku idą:

„Dziennik Chicagoski“, założony w roku 1891,

„Gazeta Polska w Brazylji“, wydawana od r. 1892 w Kurytybie,

„Dziennik Berliński“, rozpoczęty w r. 1896 w stolicy Prus i Rzeszy Niemieckiej,

„Sokół“ oraz „Wielkopolanin“ z siedzibą w stolicy Pensylwanji Pittsburgu również od r. 1896/7.

Młodsze już nieco: „Wiarus Polski“, zasiedziały od r. 1898/9 w Bochum w Nadrenji przed wojną, a po wojnie osiadły w Lille, oraz przeniesiony po wojnie do Lens z Herne, gdzie był czynny od r. 1903, „Narodowiec“, pochodzą z tej samej doby, co i wydawane na drugiej półkuli: „Dziennik Polski“ w Detroit, „Głos Narodu“ w Jersey-City i „Nowiny Polskie“ w Milwaukee.

* * *

Stan posiadania polskiego najstarszego pokolenia prasowego w roku jubileuszowym prasy (w roku 1929) wyrażał się liczbowo, jak następuje:

134 wydawnictwa w wieku od lat 25-ciu do lat... 155.

Z nich: 118 w kraju w 24 miejscowościach z tą samą rozpiętością wieku, oraz 16 — na obczyźnie w 14 miejscowościach z rozpiętością wieku tylko od lat 25 do lat 61.

Wśród 118 wydawnictw krajowych było 31 gazet i 87 czasopism, a wśród 16 zagranicznych — 14 gazet i 2 czasopisma; razem wśród 134 wydawnictw — 45 gazet i 89 czasopism.

Wśród wydawnictw krajowych było:

w	gazet	czasopism	razem wydawn.	najstarsze z roku	liczyło lat
Warszawie	5	27	32	1774	155
Lwowie	3	19	22	1811	118
Krakowie	3	18	21	1848	81
Cieszynie	1	4	5	1848	81
Poznaniu	5	8	13	1859	70
Pelplinie	1	—	1	1869	60
Mikołowie	1	—	1	1869	60
Kielcach	1	—	1	1870	59
Katowicach	2	4	6	1879	50
Stanisławowie	1	—	1	1886	43
Kołomyji	1	—	1	1890	39
Zakopanem	—	1	1	1891	38
Inowrocławiu	1	—	1	1892	37
Kaliszu	1	—	1	1893	36
Chyrowie	—	1	1	1893	36
Gnieźnie	1	—	1	1895	34
Kościanie	1	—	1	1895	34
Przemyslu	1	1	2	1900	29
Łodzi	1	—	1	1900	29
Dąbrowie Górn.	—	1	1	1903	26
Król. Hucie	—	1	1	1903	26
Lublinie	1	—	1	1904	25
Jarosławiu	—	1	1	1904	25
Tarnopolu	—	1	1	1904	25
w 24 miejscowościach	31	87	118		

Zpośród polskiej prasy zagranicznej:

w	było: gazet	czasopism	razem wydawn.	najstarsze od roku	liczyło lat
Bytomiu	1	—	1	1868	61
Chicago	2	1	3	1882	47
Toledo	1	—	1	1887	42
Olsztynie	1	—	1	1887	42
Milwaukee	2	—	2	1888	41
Kurytybie	1	—	1	1892	37
Berlinie	1	—	1	1896	33
Pittsburgu	1	1	2	1897	32
Bochum — Lille	1	—	1	1898	31
Herne — Lens	1	—	1	1903	26
Detroit	1	—	1	1903	26
Jersey City	1	—	1	1903	26
razem w 14 miejscowościach	14	2	16		

Wogóle zaś w roku jubileuszowym prasy w Polsce (w r. 1929) było:

ogółem	wydawnictw w kraju	wydawnictw zagran.	w miejscowościach w kraju	w miejscowościach zagran.	założonych w roku	liczących lat
1	1	—	1	—	1774	155
1	1	—	1	—	1811	118
1	1	—	1	—	1821	108
1	1	—	1	—	1837	92
1	1	—	1	—	1840	89
2	2	—	2	—	1848	81
2	2	—	2	—	1859	70
1	1	—	1	—	1861	68
2	2	—	1	—	1863	66
1	1	—	1	—	1864	65
1	1	—	1	—	1865	64
1	1	—	1	—	1866	63
1	1	—	1	—	1867	62
2	1	1	1	1	1868	61
2	2	—	2	—	1869	60
2	2	—	2	—	1870	59
1	1	—	1	—	1871	58
5	5	—	3	—	1873	56
1	1	—	1	—	1874	55
4	4	—	4	—	1876	53
2	2	—	2	—	1877	52
1	1	—	1	—	1878	51
1	1	—	1	—	1879	50
2	2	—	1	—	1881	48

4	3	1	2	1	1882	47
4	4	—	3	—	1883	46
1	1	—	1	—	1885	44
3	2	1	2	1	1886	43
6	4	2	3	2	1887	42
3	2	1	2	1	1888	41
4	4	—	2	—	1889	40
3	3	—	3	—	1890	39
3	2	1	2	1	1891	38
4	3	1	3	1	1892	37
6	6	—	5	—	1893	36
3	3	—	3	—	1894	35
8	8	—	6	—	1895	34
4	3	1	3	1	1896	33
4	2	2	2	1	1897	32
5	4	1	4	1	1898	31
6	6	—	3	—	1900	29
5	5	—	4	—	1901	28
2	1	1	1	1	1902	27
8	5	3	4	3	1903	26
9	9	—	8	—	1904	25
134 wydawnictw	118 w kraju	16 zagr.	w ciągu 130 lat w 38 miejscowościach: 24 w kraju i 14 zagranicą			

* * *

W porównaniu z ogólną liczbą wydawnictw prasowych polskich nie tylko za cały czas istnienia prasy, ale nawet tylko w pewnych jego okresach, jak również z liczebnością tylko nowozakładanych, a nawet tylko zwijanych w tych okresach gazet i czasopism *) — stan posiadania najstarszego pokolenia współczesnej prasy polskiej jest wprost znikomym odsetkiem (ok. 5%). Świadczy to przedewszystkiem, zwłaszcza przy uwzględnieniu bardzo dużej rozpiętości wieku przy przyjęciu jednego ćwierćwiecza za podstawę tej rozpiętości, — o niewielkiej naogół trwałości przedsiębiorstw prasowych w Polsce.

Następnie, zwłaszcza przy porównaniu stanu posiadania całej prasy współczesnej w Polsce pod

*) Por. cytowane już zestawienie liczebności prasy w Polsce w różnych okresach rozwoju.

względem jej liczebności z owym znikomym odsetkiem, jaki stanowi cały senjorat tej prasy (od lat 25-ciu wzwyż), — rzuca się w oczy wielka młodocianość wieku przytłaczającej wprost większości organów prasy rodzimej w rozpiętości wieku od roku do lat 24-ch. W tej rozpiętości odsetek wydawnictw w wieku od lat 15 do 24 (8 do 10%) jest nie wiele większy od odsetka wydawnictw starszych ponad lat 25, natomiast gdy odsetki wydawnictw młodszych z rocznika na rocznik wniż zwiększają się i dochodzą do 28% w roczniku najmłodszym**), przy jednoczesnem zmniejszaniu się stanu posiadania prasy młodszej i starszej, zwłaszcza zaś prasy najmłodszej daty, przez znikanie co roku z widowni od 25×30 wydawnictw. Przeważnie powoduje to brak czytelników, a przedewszystkiem brak kapitału potrzebnego, zwłaszcza młodszym, nowozakładanym, wydawnictwom do przetrzymania okresu wstępowania w życie i zdobywania sobie sfery czytelniczej i jej zaufania, tudzież wyrobienia sobie wziętości. Są jednak i inne powody niepowodzeń, a przedewszystkiem brak tradycji, którą mają w Polsce właściwie bardzo nieliczne wydawnictwa, stanowiące przeważnie najstarsze pokolenie prasy... Tradycją młodszego pokolenia prasy w Polsce staje się z dnia na dzień coraz bardziej widoczne... zapominanie o konieczności posiadania tradycji i złudne przekonanie, że każdemu nowemu wydawnictwu „uśmiech losu" wystarczy za kapitał i za tradycję... Głos prawdy nakazuje jednak stwierdzić, że i „uśmiech losu", nawet najłaskawszy, jest rzeczą przemijającą, która nie zastąpi zdobytej pracą rzetelną lat całych tradycji gazety polskiej.

**) Zob. np. w opracowaniu J. Bornsteinowej „Czasopisma w Polsce" w „Kwartalniku Statystycznym" z r. 1928.

244 67 -

BIBLJOTEKA PRASOWA POLSKA

WYDAWNICTWO

TOW. WYŻSZEJ SZKOŁY DZIENNIKARSKIEJ

ZAPOCZĄTKOWANE W R. 1921 PRZEZ DYREKCJĘ AJENCJI „INFORMACJA PRASOWA POLSKA“ W WARSZAWIE

ZAWIERA

ZESZYT Nr. 1

DR. STANISŁAW LAM

O BIBLJOGRAFJĘ POLSKĄ

ZESZYT Nr. 2

STANISŁAW JARKOWSKI

PRASA WARSZAWSKA W LATACH 1917-18

(WYCZERPANE)

ZESZYT Nr. 3

K. DASZKIEWICZ I S. JARKOWSKI

BIBLJOGRAFJA WAŻNIEJSZYCH PRAC DOTYCZĄCYCH PRASY POLSKIEJ

ZESZYT Nr. 4

STANISŁAW JARKOWSKI

WYSTAWA PRASY

ZESZYT Nr. 5

ERNEST ŁUNIŃSKI

O PRASIE PROWINCJONALNEJ

ZESZYT Nr. 6

STANISŁAW JARKOWSKI

NAJSTARSZE POKOLENIE PRASOWE W ROKU 200-LECIA PRASY W POLSCE

ZESZYT Nr. 7 (W DRUKU)

STANISŁAW JARKOWSKI

NAJNOWSZE POKŁOSIE LITERATURY O PRASIE I JEJ NAUCE W POLSCE

DO NABYCIA WE WSZYSTKICH KSIĘGARNIACH

CENA ZESZYTU ZŁ 1.—